

Składanie wniosku na realizację inicjatywy lokalnej

KROK PIERWSZY – KTO MOŻE PRZYGOTOWAĆ WNIOSEK O REALIZACJĘ ZADANIA PUBLICZNEGO W TRYBIE IL

Art. 19b ust. 1

W ramach inicjatywy lokalnej mieszkańcy jednostki samorządu terytorialnego bezpośrednio, bądź za pośrednictwem organizacji pozarządowych, lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 mogą złożyć wniosek o realizację zadania publicznego do jednostki samorządu terytorialnego, na terenie której mają miejsce zamieszkania lub siedzibę.

Perspektywa mieszkańca:

Zgodnie z zapisem ustawy wniosek składają mieszkańcy samodzielnie lub za pośrednictwem organizacji pozarządowej. Mieszkańcy w rozumieniu ustawy to osoby faktycznie zamieszkujące dany teren (gmina, powiat, województwo), mające istotne interesy życiowe związane z danym miejscem. Mają tu mieszkanie, prace, posyłają dzieci do szkoły, spędzają wolny czas. Nie jest więc wymagane formalne zameldowanie na danym terenie by być wnioskodawcą w rozumieniu ustawy.

Mieszkaniec musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych. W polskich uwarunkowaniach prawnych uprawnionymi osobami do składania wniosku są więc tylko osoby, które ukończyły osiemnasty rok życia.

Mieszkańcy w ramach korzystania z narzędzia jakim jest inicjatywa lokalna (IL), mogą korzystać ze wsparcia organizacji pozarządowej oraz podmiotów wskazanych w art.3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Zgodnie z art. 3 ust.2 ustawy **organizacjami pozarządowymi** są:

- 1) *niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych,*
 - 2) *niedziałające w celu osiągnięcia zysku*
- *osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym*

odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4.

W imieniu mieszkańców mogą wystąpić więc nie tylko działające na danym terenie stowarzyszenia i fundacje oraz ich oddziały, ale także ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe oraz uczniowskie kluby sportowe, które mają osobowość prawną (czyli są zarejestrowane w odpowiednim urzędzie lub sądzie, np. w rejestrze starosty lub Krajowym Rejestrze Sądowym).

Również, co warto podkreślić, pełnomocnikiem mieszkańców mogą być podmioty, które nie posiadają osobowości prawnej, ale jedynie zdolność prawną, czyli np. koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia zwykłe oraz koła stowarzyszeń. Nie mają one osobowości prawnej, ale posiadają zdolność prawną nadaną przez odrębne przepisy, w tym wypadku przepisy regulujące działania stowarzyszeń lub kółek rolniczych.

Podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o pożytku to:

- 1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;*
- 2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;*
- 3) spółdzielnie socjalne;*
- 4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675, z późn. zm.), które:*
 - nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.*

Art. 3 ust. 3 rozszerza więc listę pomiotów, które mogą pełnić rolę reprezentanta pełnomocnika mieszkańców:

- W grupie tej mieści się zarówno parafia, jak i oddział Caritasu i inne podmioty tworzone przez Kościół katolicki czy związki wyznaniowe działające w Polsce, o ile ich cele obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, a w przypadku

inicjatywy lokalnej mieszczą się w zakresie przedmiotowym, który wskazuje art. 19b ust. 1.

- Pełnomocnikiem mieszkańców mogą być również stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, np. związki gmin. Może to być bardzo dogodna forma reprezentacji interesów mieszkańców wobec władz samorządu, np. powiatowego i wojewódzkiego, szczególnie jeżeli inicjatywa dotyczy np. interesów mieszkańców kilku gmin tworzących związek.

Z listy podmiotów z art. 3 ust. 3 mogących występować jako pełnomocnicy mieszkańców, wyłączone zostały spółdzielnie socjalne. Zgodnie art. 3 ust. 3a do spółdzielni nie stosuje się zapisów dotyczących inicjatywy lokalnej.

Rolą organizacji pozarządowych jest występowanie w imieniu mieszkańców. Oznacza to, że wniosek nadal przygotowują mieszkańcy a organizacja jest tylko ich przedstawicielem wobec władz publicznych.

Należy podkreślić, że w imieniu mieszkańców mogą wystąpić organizacje, które mają terenie gdzie ma być realizowana inicjatywa lokalna siedzibę.

Perspektywa samorządu:

Zgodnie z zapisami art. 19 b ust.1 adresatem wniosku może być jednostka samorządu terytorialnego każdego szczebla, zarówno gmina, powiat jak i województwo. Istota IL zakłada, że jest to jednak narzędzie realizacji zadań lokalnych na najniższym szczeblu tj. gminy. Tutaj mieszkańcom najłatwiej zidentyfikować problemy, które ich dotyczą, zorganizować się i wspólnie zaplanować działania. Samorząd gminny jest w tym zakresie najbardziej adekwatnym partnerem. Należy pamiętać, że przedmiotem IL są zadania publiczne, które mogą dotyczyć różnych szczebli samorządowych co może oznaczać, że adresatem wniosków będą również mogły być powiaty oraz samorząd województwa.

Rola samorządu na tym etapie może być dwójaka. Samorząd może przyjąć postawę bierną i oczekiwać wniosków ze strony mieszkańców licząc na ich aktywność lub próbować stymulować społeczność lokalną do podejmowania współpracy.

Drugie podejście wychodzi z założenia, że podstawą do realizacji IL jest zadanie publiczne, którego realizacją jest obowiązkiem samorządu. Samorząd realizując je szuka partnerów do jego wykonania. Samorząd może dzięki IL pobudzać aktywność mieszkańców wskazując im możliwość realizacji wspólnie jakiś przedsięwzięć, które mogą bezpośrednio dotyczyć rozwiązania problemów, zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Obecnie praktykowanym rozwiązaniem w niektórych samorządach jest ogłaszanie konkursów dla mieszkańców na wspólne realizowanie zadań w trybie IL. W modelu tym samorząd włączając mieszkańców chce również uczynić ich współodpowiedzialnymi za efekty realizacji zadania. Takim przykładem mogą być np. realizowane wspólnie lokalne inwestycje. Na przykład w Łodzi z wykorzystaniem IL realizowany był program „Zielone podwórka”. Zakładał on włączenie się mieszkańców wspólnot mieszkaniowych z udziałem miasta w zagospodarowanie podwórek i współodpowiedzialność w ich tworzeniu i utrzymaniu. Programem miasto stara się stymulować oczekiwania („chcemy mieć ładne podwórko”) i otrzymać efekt („chcemy współtworzyć to podwórko i za nie odpowiadać”).

KROK 2 PRZYGOTOWANIE WNIOSKU O REALIZACJĘ ZADANIA PUBLICZNEGO W TRYBIE IL

Perspektywa mieszkańców

Podstawą do uruchomienia IL jest identyfikacja problemu jakim chcą zająć się mieszkańcy. Zgodnie z ustawą katalog spraw, które mogą być przedmiotem IL jest zamknięty i dotyczy może :

Art. 19b ust. 1

- 1) działalności, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 13, obejmującej w szczególności budowę, rozbudowę lub remont dróg, kanalizacji, sieci wodociągowej, budynków oraz obiektów architektury stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego;
- 2) działalności, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 3, 4, 5, 16 i 27;
- 3) edukacji, oświaty i wychowania, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 14;
- 4) działalności w sferze kultury fizycznej i turystyki, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 17 i 19;
- 5) ochrony przyrody, w tym zieleni w miastach i wsiach, o której mowa w art.

 **masz głos
masz wybór**

 **centrum
OPUS**

4 ust. 1 pkt 18;

6) porządku i bezpieczeństwa publicznego, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 20.

Katalog ten jest zgodny z art. 4 ustawy. Oznacza to, że każda inicjatywa musi wpisać się w/w zadania.

Wniosek o inicjatywę lokalną może dotyczyć (zgodnie z art. 19b ust. 1):	Sfery pożytku publicznego – obszar zadań publicznych wskazanych w art. 4 ust. 1 (doprecyzowują one punkty z art. 19b ust. 1)
1) działalności, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 13, obejmującej w szczególności budowę, rozbudowę lub remont dróg, kanalizacji, sieci wodociągowej, budynków oraz obiektów architektury stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego	13) działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych

 **masz głos
masz wybór**

 **centrum
OPUS**

2) działalności, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 3, 4, 5, 16 i 27	3) działalność charytatywna 4) podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej 5) działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego 16) kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego 27) promocja i organizacja wolontariatu
3) edukacji, oświaty i wychowania, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 14	14) nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie
4) działalności w sferze kultury fizycznej i turystyki, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt. 17 i 19	17) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej 19) turystyka i krajoznawstwo
5) ochrony przyrody, w tym zieleni w miastach i wsiach, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 18	18) ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego
6) porządku i bezpieczeństwa publicznego, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 20	20) porządek i bezpieczeństwo publiczne

Mieszkańcy identyfikując problem muszą określić się, w które z zadań publicznych wskazanych w/w katalogu wpisują się.

Art. 19 b ust.2

Wniosek, o którym mowa w ust. 1, stanowi wniosek w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego.

Zapis ten ma szczególne znaczenie dla formy w jakiej powinien być przygotowany wniosek przez mieszkańców. Wskazanie KPA jako podstawy przygotowania wniosków powoduje, że zgodnie art. 222 KPA o ważności pisma decyduje jego treść, a nie forma. Mieszkańcy przygotowują wniosek nie są więc zobowiązani do zachowania jakiejś szczególnej formy.

Wniosek powinien zawierać

- wskazaniu adresata wniosku – właściwej jednostki samorządu (jeżeli uchwała o inicjatywie nie wskazuje innego trybu, składamy wniosek do organu wykonawczego, czyli wójta, burmistrza, prezydenta lub zarządu powiatu albo zarządu województwa);
- wskazaniu zadania publicznego, którego dotyczy wniosek, zgodnego z art. 19b ust. 1w celu ułatwienia oceny wniosku należy zacytować wprost, którego zadania dotyczy inicjatywa – pozwoli to urzędowi przekazać rozpatrzenie wniosku do właściwej jednostki organizacyjnej i przyspieszy postępowanie;
- wskazaniu dlaczego, po co i jak chcemy realizować zadanie publiczne;
- wskazaniu wkładu własnego i szacowanego wkładu samorządu;
- podpisach mieszkańców.

Zawarty we wniosku opis działania ma charakter wstępny i będzie omawiany szczegółowo na dalszym etapie. Należy pamiętać, że każdy samorząd zobowiązany jest przygotować zgodnie z ustawą „*tryb i szczegółowe kryteria oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej*” (szczegóły w części perspektywa samorządu). Kryteria oceny powinny pomóc mieszkańcom zwrócić uwagę w swoim wniosku na kluczowe elementy, jakie przy realizacji IL są ważne dla strony publicznej.

Na etapie przygotowania wniosku kluczowe jest jednak to kto podpisuje wniosek.

Art. 19c ust. 2

Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego, dokonując oceny wniosku, bierze pod uwagę (...) jego celowość z punktu widzenia potrzeb społeczności lokalnej.

Potrzeba społeczności lokalnej wyraża się w faktycznym poparciu dla IL. Mieszkańcy powinni zapewnić jak największe poparcie dla swojego pomysłu. W tym celu warto włączyć w etap planowania IL jak i jej poparcia jak najwięcej zainteresowanych osób.

UWAGA: w ramach IL należy określić jakie jest zaangażowanie mieszkańców w realizację zadania publicznego. Dlatego na etapie przygotowania wniosków warto mieć dwie listy.

- 1) Lista wnioskodawców – a więc mieszkańców, którzy składają wniosek o realizację IL. Ta lista powinna zawierać jak najwięcej podpisów, które podkreślą potrzebę społeczności lokalnej.
- 2) Lista wnioskodawców z deklarowanym wkładem – ta lista ma charakter wewnętrzny i jest potrzebna samym mieszkańcom do określenia kto z nich i jaki wkład deklarował w ramach IL

Przykładowy wzór listy osób zgłaszających wniosek

Lista osób zgłaszających wniosek o realizację zadania publicznego

.....

(nazwa zadania)

w ramach inicjatywy lokalnej

My, niżej podpisani mieszkańcy miejscowości X, wnosimy o realizację zadania publicznego z art. 19b ust. 1. (nazwa zadania), jednocześnie upoważniamy (imię, nazwisko lub nazwa organizacji) do występowania w naszym imieniu.

lp.	imię i nazwisko	adres zamieszkania	podpis
1			
2.			
...			

Przykładowy wzór deklaracji mieszkańców do wniesienia wkładu własnego

Deklaracja wkładu w ramach inicjatywy lokalnej

Ja niżej podpisany deklaruję wkład na rzecz realizacji zadania W ramach inicjatywy lokalnej zgłaszanej przez mieszkańców miejscowości X

Ip.	imię i nazwisko	Deklaruję wkład	Wartość wkładu	podpis
1		Finansowy Złoty	
		Rzeczowy	Rodzaj i wartość	
		Praca społecznaIlość godzin	
	imię i nazwisko	Rodzaj wkładu	Wartość wkładu	podpis
2		Finansowy Złoty	
		Rzeczowy	Rodzaj i wartość	
		Praca społecznaIlość godzin	

Perspektywa samorządu

Na etapie przygotowania wniosku rolą samorządu jest informowanie mieszkańców zgodnie z ustawą o trybie i szczegółowych kryteriach oceny wniosków

Art. 19c.

1. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego określa tryb i szczegółowe kryteria oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej. Szczegółowe kryteria oceny powinny uwzględniać przede wszystkim wkład pracy społecznej w realizację inicjatywy lokalnej.

Uchwałę podejmuje organ stanowiący, a więc rada gminy, miasta, powiatu lub sejmik

wojewódzki. Ma ona formę aktu prawa miejscowego. Uchwała ma pomóc mieszkańcom przygotowującym wnioski uwzględnić w nich te kwestie, które samorząd uważa za kluczowe.

Przy omawianym modelu, w którym samorząd stara się stymulować aktywność mieszkańców właśnie w uchwale samorząd powinien określić tryb naboru wniosku i sposób organizowania procedury.

Najczęstszym rozwiązaniem stosowanym do pobudzania aktywności mieszkańców jest konkurs na realizację zadania publicznego w trybie IL. Samorząd zaprasza mieszkańców do włączenia się do IL wskazując:

- a) Jaki jest przedmiot współpracy w ramach IL – tutaj samorząd jest ograniczony katalogiem zawartym w art. 19 b ust.1
- b) Kto jest uprawniony do składania wniosków- zakres podmiotowy może być dookreślony poprzez wskazanie, że nabór wniosków dotyczy mieszkańców np. osiedla X. Takie dookreślenie musi jednak wynikać ze specyfiki zadania publicznego jakie samorząd chce realizować z mieszkańcami
- c) Kryteria oceny wniosków – te kryteria muszą być zgodne z uchwałą organu stanowiącego
- d) Termin naboru wniosków
- e) Podmiot organizujący konkurs

Jeżeli samorząd chce stymulować aktywność mieszkańców IL powinien on opisać powyższą procedurę w uchwale. Należy pamiętać jednak, że zakres uprawnień samorządu co do przygotowania procedury naboru wniosków nie może wyłączać przepisów ustawowych. Oznacza to, że mieszkańcy mogą niezależnie od ogłoszonego konkursu nadal stosować przepisy KPA i składać wnioski w formie i czasie w jakim sami chcą to zrobić.

KROK TRZECI ZŁOŻENIE WNIOSKU

Perspektywa mieszkańców

Przygotowany przez mieszkańców wniosek składany jest bezpośrednio przez nich lub za pośrednictwem organizacji pozarządowej lub podmiotu z art. 3 ust. 3. Mieszkańcy do złożenia wniosku powinni wyznaczyć ze swojego grona osoby, które będą ich reprezentować

na dalszym etapie prac z samorządem. Najczęściej stosowaną formą jest powołanie komitetu lub pełnomocnika, który działa w imieniu mieszkańców.

W przypadku, gdy w imieniu wnioskodawców działa organizacja pozarządowa lub podmiot z art. 3 ust. 3 osobami reprezentującymi mieszkańców są osoby wskazane w statucie tych podmiotów.

Wniosek złożony może być przez mieszkańców w każdym czasie. Należy jednak pamiętać o ograniczeniach jakie wynikają ze specyfiki działania samorządu i wydatkowania środków publicznych przy realizacji zadań samorządu.

Mieszkańcy składają wniosek w siedzibie jednostki samorządu terytorialnego, która według nich odpowiada za realizację zadania publicznego, które stanowi istotę IL. Ze względu na fakt, że mamy do czynienia z procedurą Kodeksu postępowania administracyjnego, jeżeli mieszkańcy pomylą adresata to wskazanie prawidłowego jest zadaniem organu samorządu.

Art. 243. Jeżeli organ, który otrzymał wniosek, nie jest właściwy do jego rozpatrzenia, obowiązany jest w ciągu siedmiu dni przekazać go właściwemu organowi. O przekazaniu wniosku zawiadamia się równocześnie wnioskodawcę.

W praktyce najlepiej kierować wnioski do kierowników danych jednostek tj. wójta, burmistrza, prezydenta w przypadku samorządów gminnych. Jednym z kluczowych warunków do realizacji IL jest klarowna ścieżka rozpatrzenia i realizacji wniosków w samorządzie. Idealnym rozwiązaniem byłoby posiadanie w każdej jednostce organizacyjnej osoby, która odpowiada za realizację zadania z mieszkańcami. Dzisiejszy model samorządu w małym stopniu zakłada angażowanie mieszkańców w realizację zadań publicznych, ponieważ to samorząd jest głównym wykonawcą. IL w tym zakresie tworzy nowy standard relacji z mieszkańcami. Rozstrzygnięcie tego kto w samorządzie odpowiada za IL jest kluczowe. Obecna praktyka jest bardzo różna. Można spotkać modele, w których jest jedna osoba do której wpływają wszystkie wnioski o realizację IL i to ona jest „przewodnikiem” dla mieszkańców po samorządzie. Lub osoby takie są w różnych jednostkach, ze względu na zakres tematyczny IL (szczególnie w większych jednostkach samorządu terytorialnego, takie osoby wskazywane są w różnych jednostkach organizacyjnych). Niezależnie od tego jak to rozwiązane zostanie, podstawową kwestią jest to, by mieszkaniec wiedział z kim rozmawiać

na każdym etapie realizacji IL.

Perspektywa samorządu

W drodze uchwały „trybie i szczegółowych kryteriach oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej” wskazują ścieżkę składania wniosków dla mieszkańców w ramach IL. Ma to ułatwić identyfikację podmiotów odpowiedzialnych po stronie samorządu za realizację IL.

Przy podejściu konkursowym do IL, jako narzędzia aktywizowania mieszkańców wniosek składany jest do wskazanej komórki organizacyjnej wskazanej w ogłoszeniu konkursowym. Samorząd realizujący takie rozwiązanie do IL określa wyraźnie gdzie i kto po jego stronie będzie partnerem mieszkańców w realizacji IL. Obecna praktyka wskazuje również, że przy tym podejściu samorządy wprowadzają również do użycia formularze wniosków o IL. Głównym celem takiego zabiegu jest możliwość uzyskania od mieszkańców ofert opisanych w podobny sposób co daje możliwość ich oceny według przyjętych kryteriów zawartych w uchwale określającej „tryb i szczególne kryteria oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej”. Złożenie wniosku niezgodnie z wyznaczonym formularzem również nie jest podstawą do odrzucenia wniosku mieszkańców. Nadal obowiązuje KPA, gdzie forma wniosku nie ma znaczenia a kluczowa jest jego treść.

Opracował: Łukasz Waszak, Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS